BECIU, Camelia, *Comunicare politica*, 2002, editura comunicare.ro, Bucuresti.
LARSON, Charles U., 2003, *Persuasiunea*. Receptare si responsabilitate, Polirom, Iași.

Surse Web:
https://moldova.europalibera.org/a/maia-sandu-voi-fi-un-pre%C8%99edinte-al-integr%C4%83rii-europene-care-va-scoate-%C8%9Bara-din-izolare-/31017348.html, accesat 11.05.21
http://www.stiripesurse.ro/video-discursul-integral-al-lui-donald-trump-de-la-investire_1175100.html
http://www.criterii.ro/index.php/en/national/11827-poate-cel-mai-frumos-discurs-politic-din-istoria-romaniei-text-integral-cititi-si-dati-mai-departe
https://agora.md/stiri/57280/zelenski--primul-discurs-de-presedinte-a-cerut-anularea-imunitatii-deputatilor--mai-multe-demisii-si-alegeri-parlamentare-anticipate

TERMINOLOGIA PORTULUI POPULAR ROMÂNESC DIN REGIUNEA CERNĂUȚI, UCRAINA

Diana CHIBAC
Universitatea Națională „Iurii Fedkovici”,
Cernăuți, Ucraina

Abstract*: The use of different objects of folk artistic creation froms the best character traits: optimism and boldness,honesty and humanism, devotion of national traditions.We research terminology of folk clothes in naturally uttered language (using dialectology texts). We present terminalogy of folk clothes, which were found in Storozhitneckiy district of the Romanian villages.*
Keywords*:ethymology, terminology of folk, dialectology, tradition.*

Costumul popular românesc reprezintă unul dintre cele mai vaste şi, în acelaşi timp, mai complexe domenii ale artei. Prezentându-se ca un element existenţial, ca o componentă a culturii materiale şi spirituale, el oferă referinţe directe despre modul de viaţă, de gândire şi de activitate dezvoltat de purtătorii lui de-a lungul timpului – dar, mai ales, despre creativitatea acestora în domeniul bunurilor utile nu numai din punct de vedere material, ci şi spiritual. Şi din punct de vedere estetic, costumul popular a devenit o emblemă a identităţii noastre, fiind singurul care se poartă, în aceeaşi componenţă, indiferent de vârstă.

Terminologia portului popular de pe Valea Siretului nu poate fi tratată decât din perspectiva vitalităţii sale, întrucât până în prezent nu au fost alcătuite dicţionare şi glosare care să ofere posibilitatea realizării unui studiu pornind de la materiale deja disponibile. Prin urmare, termenii dialectali pe care i-am descoperit nu numai că se încadrează într-una din cele patru situaţii ale vitalităţii lingvistice, ba, mai mult, unii dintre ei au o vitalitate locală, cunoscând o circulaţie restrânsă şi fiind utilizaţi doar în anumite sate. În schimb, majoritatea se bucură de o vitalitate reală, fiind prezenţi în graiul strămoşesc al zonelor româneşti de pretutindeni şi chiar în limbajul standard – fapt deosebit de important pentru definirea romanităţii zonei geografice care face obiectul cercetării noastre.

Având o veche tradiţie, terminologia portului popular de pe Valea Siretului se aseamănă, prin structura sa morfologică şi dincolo de unele particularităţi, cu cea a portului popular din celelalte zone româneşti.

Termeni pentru piesele de îmbrăcăminte de la brâu în jos
La bărbaţi.

În Valea Siretului, Raionul Storojineţ, ca şi în întreaga Bucovină, piesele principale ale costumului bărbătesc tradiţional sunt cămaşa şi pantalonul, sinonim altădată cu izmenele, iţarii, bernevecii etc. În vechime, până a fi luaţi la oaste, feciorii nici nu purtau izmene, ci doar o cămaşă lungă

peste care se încingeau cu o chingă sau cu un brâu de lână. Bărbaţii mai înstăriţi purtau chimire, brâie late din piele, ornamentate cu broderii sau cu ţinte metalice şi prevăzute cu mici buzunare.

Clasificarea pantalonilor ţărăneşti româneşti se face în felul următor:

- ***după materia primă***:
  - stofă de casă (bernevecii, cioarecii, nădragii)
  - pânză, cu piele sau fără (izmene)
- ***după croială:***
  - drepţi sus şi largi jos (bernevecii)
  - strâmţi (cioarecii, iţarii)
- ***după culoare:***
  - de culoare albă (cioarecii, bernevecii, iţarii)
  - de culoare închisă (bernevecii, nădragii)

Pantalonii (< neogr. *pantalóni*, fr. *pantalon*) (ucr. штани) reprezintă îmbrăcămintea exterioară tipic bărbătească realizată din ţesătură sau tricot, care acoperă partea de la brâu în jos a corpului, îmbrăcând fiecare picior în parte. Cuvântul este folosit şi la ţară, însă nu ca termen generic, ci ca denumire a pantalonilor „orăşeneşti".

Iată şi o listă a termenilor care pot fi consideraţi sinonimi cu cel de mai sus:

Berneveci (< bulg. *vernevici*) (ucr. широкі штани з товстого полотна) – definiţi în *Dicţionarul explicativ al limbii române* ca „pantaloni ţărăneşti largi, făcuţi din stofă groasă", cu variantele: „*bernivici", „birnivici", „bernevigi", „birnivigi*". Cele mai vechi atestări provin din secolul al XIX-lea şi se presupune că termenul a fost introdus de negustorii şi de meseriaşii străini. Alecu Russo vorbea despre „feciorii de bacal" care voiau să-şi „schimbe bernevecii pe un pantalon"[1] – ceea ce ar însemna că obiectul nu a făcut nicicând parte din portul orăşenesc. Şi în Valea Siretului se foloseşte, pentru pantalonii confecţionaţi din stofă ţesută în casă, de culoare închisă sau albă, de obicei cu croială largă, termenul „berneveci". Bernevecii se caracterizează prin următoarele detalii: sunt confecţionaţi din lână pisată, au acelaşi croi ca iţarii şi îşi păstrează culoarea naturală (alb, negru, sau gri).

Bufanţi sau *bufaţi* (< fr. *bouffant*) – sunt pantalonii care au croiala umflată, cu bufă. Se mai numesc şi *balonaţi*. Sunt confecţionaţi din material de casă sau de cumpărat, fiind specifici pentru satele Budineţ şi Ropcea.

Cioareci (et. nec., probabil autohtonă) (ucr. вузькі штани прикрашені візерунком) – pantaloni ţărăneşti strânşi pe picior, făcuţi din pănură,[2] adesea împodobiţi cu găitane,[3] specifici localităţii Ciudei. În alte zone ale României, cuvântul „cioareci" se referă la ciorapii de dimie subţiri şi coloraţi, purtaţi de ţărani.

Iţari (< lat. *licia* + suf. *-ar*) (ucr. іцар) – pantaloni ţărăneşti lungi, strâmţi şi încreţiţi pe picior, confecţionaţi dintr-o ţesătură de bumbac, lână, in sau cânepă. Sunt făcuţi în casă, din stofă ţesută în patru iţe, au culoare albă, iar la mijloc se strâng cu un şnur numit „brăcinar" (sau: „braşinar"). Atât iţarii de iarnă, cât şi cei de vară aveau creţuri transversale, o caracteristică a acestui tip de pantaloni. Cercetătoarea Emilia Pavel vorbeşte despre 101 creţi, „ce se făceau de la gleznă până deasupra genunchiului",[4] tocmai datorită faptului că iţarii erau strâmţi. Cei de vară erau cusuţi din pânză de bumbac amestecat cu in, iar cei de iarnă, din bumbac amestecat cu lână. Deoarece se purtau la cizme sau la opinci, decoraţiunile erau foarte rare.

Atestările arată că acest termen a rămas, până la sfârşit, cel mai răspândit în Bucovina şi în Moldova. În zona Văii Siretului el este cunoscut încă, dar nu se mai utilizează în mod curent, ci a devenit, din momentul în care respectiva piesă vestimentară nu s-a mai purtat, un arhaism.

Izmene (<bulg. *izmeni*) (ucr. поркиниці) – se confecţionau din pânză de in, cânepă sau bumbac şi se purtau în toate satele din nordul Bucovinei. Izmenele se deosebesc de iţari prin croiul mai larg şi prin banda decorativă de pe margine, lată de 4-5 cm, care relua modelul de pe cămaşă. Se purtau

[1] Alecu Russo, cit. în: Zamfira Mihail, *Terminologia*, p. 76.

[2] Pănura (dimia) este un postav gros de casă, din care se fac haine ţărăneşti. Cf. *NDULR*, p. 995.

[3] Găitanul este un fir de metal (preţios) sau un şiret împletit ori răsucit folosit ca ornament la îmbrăcăminte sau un şnur gros care serveşte ca cingătoare, ca şiret de legat etc. Cf. *NDULR*, p. 571.

[4] Emilia Pavel, *Portul popular*, p. 83.

la pantofi sau la opinci, ale căror şnururi se legau peste ciorapi, fiind acoperite de izmene. Izmenele se purtau atât la lucru, cât şi de sărbători, un informator din satul Crasna declarându-ne că „izmenili erau purtaţî vara când îi cald, cî erau din pânzî [...] se purtau în zâle di lucru şî di sărbători".[1] De aceea, termenul şi-a extins sensul, devenind termen generic pentru „pantaloni", dar având în ultimul timp, cel mai adesea, sensul de „indispensabili".

Nădragi (< sl. *nadragy*, magh. *nadrág*) – pantaloni de culoare închisă, purtaţi de ţărani în toate zilele. Nădragii se purtau frecvent în satele de pe Valea Siretului, dar nu în toate, ci numai în Crasna, Budineţ, Cireş, Ropcea, Pătrăuţii de Jos şi Pătrăuţii de Sus. Acest tip de pantaloni se diferenţiază de celelalte prin croi şi prin culoarea mai întunecată. De altfel, prima atestare în limba română, într-un document de la 1580, se referă la nişte „nădragi verzi de şocârlat".[2] Ei se confecţionau din postav şi din diferite stofe mai groase.

Strâmţari (< lat. *strinctus* + suf. *-ar*) (ucr. вузькі штани) – pantaloni ţărăneşti strâmţi.

Şalvari (< turc. *şalvar*) (ucr. шаравари) – pantaloni lungi, foarte largi, cu răscroiala mică, strânşi la gleznă, purtaţi în Orientul Mijlociu atât de bărbaţi, cât şi de femei. Ei sunt purtaţi şi de ţăranii ucraineni, care îi numesc „şaravari". De obicei, şalvarii ucrainenilor sunt de culoare roşie sau albastră, fiind o piesă nelipsită a portului căzăcesc. În ceea ce priveşte limba română vorbită în Bucovina de Nord, cuvântul „şaravari" reprezintă un regionalism specific localităţilor Crasna şi Ropcea.

În general, termenii de origine turcă sunt folosiţi astăzi pe arii restrânse, fiind pe cale de a fi complet uitaţi. În limba ucraineană, termenul „шаравари" este actual, literar şi circulă pretutindeni.

Aceşti termeni ne demonstrează clar că terminologia portului popular românesc, ca parte componentă, îşi păstrează viabilitatea şi stabilitatea în comunităţile româneşti din Valea Siretului. Ea constituie o expresie a bogăţiei limbii române vorbite într-un teritoriu izolat de patria-mamă, dar care, din punct de vedere lingvistic şi spiritual, a rămas profund românesc.

Cu toate că zona Văii Siretului din nordul Moldovei lui Ştefan cel Mare se află acum în Ucraina şi, ca atare, a suferit şi suferă influenţe slave, putem spune că acestea nu sunt semnificative, întrucât specificul ei românesc a rămas neştirbit. Românii de aici, separaţi prin frontieră de patria-mamă, dar uniţi cu fraţii lor prin limba maternă, prin tradiţiile culturale româneşti, prin obiceiurile de suflet pe care le cultivă neîncetat şi prin portul lor popular moştenit din moşi-strămoşi, rămân ceea ce au fost dintotdeauna: români.

Bibliografie:

BĂNĂŢEANU, Tancred, Focşa, Gh., IONESCU, Em., 1957, Arta populară în R.P.R. Port. Ţesături-cusături, E.S.P.L.A., Bucureşti.

BÎRLEANU, Ion-Horia, 1999, Graiurile din Valea Şomuzului Mare. Vol. I. Formarea numelor de sate, Editura Sedcom Libris, Iaşi.

COSTINEAN, Victoria şi Ştefan, 2007, Valea Siretului – repere etnografice din zona Storojineţ, Editura Artpress, Timişoara.

GRIGOROVITZA, Emanuil, 1908, Dicţionarul geografic al Bucovinei, Societatea Geografică Română, Bucureşti.

MOTRESCU, Nicolae, 2006, Crasna Bucovinei. Vol. I, Folclor, Editura Bukovyna, Storojineţ.

MIHAIL, Zamfira, 1978, Terminologia portului popular românesc în perspectivă etnolingvistică comparată sud-est europeană, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti.

Noul dicţionar universal al limbii române, 2011.

PAVEL, Emilia, 1975, Portul popular din zona Iaşi, Editura Meridiane, Bucureşti.

TOCHIŢĂ, Dragoş, 2006, Folclor bucovinean de pe Valea Siretului Mic. Partea I, Poezia obiceiurilor de iarnă de la Cireş până la Oprişeni, Partea II, Oraţii de nuntă, colocării, cântări şi strigături de nuntă de pe Valea Siretului Mic, Editura Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor, Suceava.

[1] Cf. informatorul Voloşciuc Vasile din Crasna-Huta.

[2] Cf. Documente privind istoria României, B. Ţara Românească, Veacul XVI, vol. IV, cit. în: Zamfira Mihail, Terminologia, p. 74.